

Dina Koproľec

Ministarstvo kulture RH,
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Osijeku
Kuhačeva 27
HR-31000 Osijek
dina.koprolcec@min-kulture.hr

Višnja Gubica

Ministarstvo kulture RH,
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Osijeku
Kuhačeva 27
HR-31000 Osijek
visnja.gubica@min-kulture.hr

Vlatka Revald Radolić

Ministarstvo kulture RH,
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Osijeku
Kuhačeva 27
HR-31000 Osijek
vlatka.revald-radolic@min-kulture.hr

Vlasta Budiša

Ministarstvo kulture RH,
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Osijeku
Kuhačeva 27
HR-31000 Osijek
vlasta.budisa@min-kulture.hr

Pregledni rad

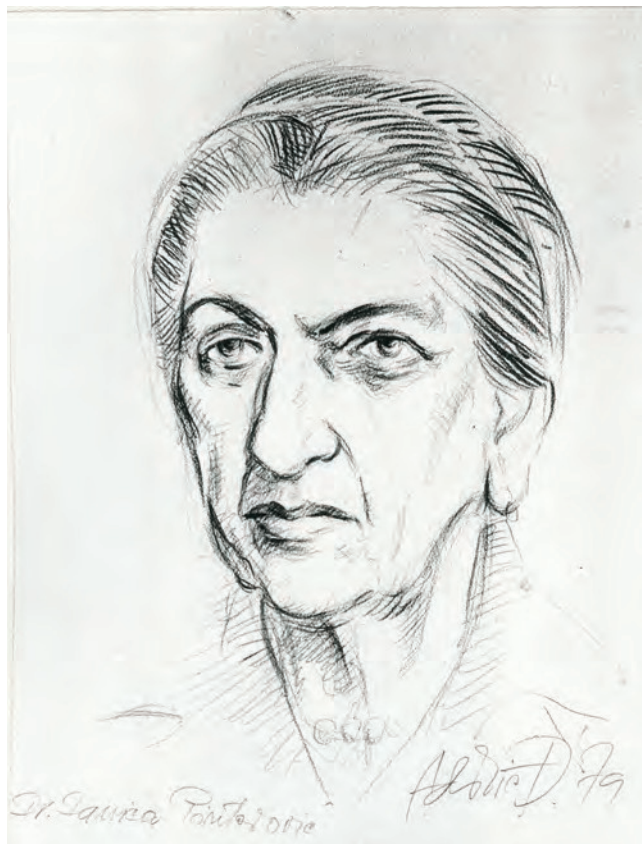
UDK: 7.025.3(497.543)
7.025.3Pinterović, D.

Ključne riječi:

Danica Pinterović
konzervatorski rad
Muzej Slavonije
počasni konzervatori
Konzervatorski zavod u Zagrebu
terenski obilasci
Slavonija i Baranja

KONZERVATORSKI RAD DANICE PINTEROVIĆ

Dr. Danica Pinterović, kustosica Arheološkog odjela i Odjela umjetničkog obrta Muzeja Slavonije, imenovana je 1948. g. prvim počasnim konzervatorom u Slavoniji i Baranji. Počasni konzervatori bavili su se aktivnom zaštitom i izdavanjem suglasnosti, uz konzultacije s Konzervatorskim zavodom u Zagrebu, za građevinske radove na zaštićenim spomenicima kulture u Hrvatskoj te širenjem propagande u dnevnim novinama, na televiziji ili radiju o važnosti zaštite spomenika. Birali su se iz kruga ljudi koji su pokazali volju, ljubav i interes za očuvanje kulturne baštine. Dr. Danica Pinterović sa suradnicima je obilazila teren Slavonije i Baranje te je evidentiranjem spomenika kulture i vođenjem detaljnih bilješki obogatila konzervatorsku struku, a njezine se bilješke danas čuvaju u Muzeju Slavonije i Središnjem arhivu Ministarstva kulture. Na mjestu počasnog konzervatora ostaje do 1954. godine kada ju zamjenjuje Blaž Misita-Katušić.

Sl. 1. Dr. Danica Pinterović, autor: Đuro Adžić, autotipija, MK, UZKB – F, inventarni broj 51321, 1979.

UVOD

Dr. Danica Pinterović (Sl. 1) uključila se nakon Drugoga svjetskog rata u rad Komisije za zaštitu i čuvanje spomenika kulture (KOMZA), organizacije formirane 1945. čija je glavna zadaća bila evidencija i organizacija zaštite spomenika kulture.¹

Uza svoje radne obveze u Muzeju Slavonije, gdje je radila kao kustosica Arheološkog odjela i Odjela umjetničkog obrta, a zatim i ravnateljica, dr. Danica Pinterović upućena je s dr. Josipom Bösendorferom, Josipom Leovićem i Hildom Tompak Hečej na rad kao terenska radnica KOMZA-e sa zadatkom da popiše, evidentira i organizira otpremu predmeta koji imaju spomeničke odlike iz slavonskih dvoraca i konfisciranih objekata.²

Konzervatorski zavod u Zagrebu u to je vrijeme bio nadležna ustanova za zaštitu spomenika u cijeloj slavonsko-baranjskoj regiji. Zbog obima posla i reorganizacije Zavoda, 1948. organizira se mreža počasnih konzervatora na području Hrvatske. Konzervatorski zavod u Zagrebu predložio je 12. listopada 1948. Ministarstvu prosvjete imenovanje počasnih konzervatora za Bjelovar, Brod na Savi, Đakovo, Glinu, Ilok, Ivanec, Karlovac, Koprivnicu, Našice, Novu Gradišku, Osijek, Pakrac, Petrinju, Požegu,

Samobor, Sisak, Valpovo, Varaždin, Varaždinske Toplice i Viroviticu. Dr. Danica Pinterović imenovana je tada prvim počasnim konzervatorom za kotar Osijek.³

POČASNI KONZERVATORI

Počasni konzervatori bavili su se aktivnom zaštitom i izdavanjem suglasnosti, uz konzultacije s Konzervatorskim zavodom u Zagrebu, za građevinske radove na zaštićenim spomenicima kulture u Hrvatskoj te promicanjem zaštite spomenika u dnevnim novinama, na televiziji ili na radiju o važnosti zaštite spomenika. Biral su se iz kruga ljudi koji su pokazali volju, ljubav i interes za očuvanje kulturne baštine. Zadaća počasnih konzervatora primarno je bila obavještajna, a uz to su punopravno zastupali središnji Konzervatorski zavod iz Zagreba u onim pitanjima koja im je Zavod povjeravao za rješavanje.

*(...) počasni konzervator je pomoćni organ konzervatora i zadaća mu je u prvom redu da obavještava nadležni konzervatorski zavod o stanju i postupku sa spomenicima kao i o nalazima i otkrićima, da upozorava i traži nadležnih faktora svog područja da ne poduzimaju nikakve radove koji bi mogli oštetiti ili ugroziti spomenike kulture do odluke i sporazuma s nadležnim Konzervatorskim zavodom. (...)*⁴

Drugi svjetski rat za sobom je ostavio mnogobrojna oštećenja na spomenicima koje je bilo nužno restaurirati i sačuvati od daljnjeg propadanja. Brojni su dvorci i palače ostali napušteni pa je bilo potrebno nadgledati adaptaciju tih prostora za novu, adekvatnu prenamjenu bez štete za izgled i karakter spomenika, obavještavati nadležni zavod o postupcima na spomeniku i tražiti prijedloge i upute. Trebalo je pratiti i premještanje zaštićenih spomenika, usko vezanih uz neki kraj i podneblje, za što se trebala ishoditi potrebna dozvola jer je to prema Zakonu o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti, prema članku 9., bilo zabranjeno.⁵ Počasni konzervatori kontrolirali su i izvoz zaštićenih spomenika.

U to je vrijeme Arheološki muzej u Zagrebu bio jedina nadležna institucija koja se bavila sustavnim iskapanjima, a u slučaju da na teren nije bio poslan njihov izaslanik, dužnost je počasnog konzervatora bila poduzeti sve zaštitne mjere da se arheološki nalaz snimi, opiše i ne ošteti. Počasni konzervator morao je obavijestiti Zavod o svim zahvatima koji bi mogli dovesti do oštećenja na spomenicima narodnih vlasti, crkvenih vlasti ili privatnih osoba, trebao je usko surađivati s narodnim vlastima i velikim organizacijama koje je trebalo poučiti o svrsi i načinu postupanja sa spomenicima. Jedan od glavnih zadataka počasnog konzervatora bio je i upoznati se sa spomenicima kotara za čije je područje bio nadležan, kako bi se spomenici popisali i evidentirali, te o trenutnom stanju obavijestiti nadležni Zavod.⁶

³ Karaman – Prijedlog počasnih konzervatora.

⁴ Karaman – Svim počasnim konzervatorima.

⁵ Zakon o zaštiti spomenika.

⁶ Karaman – Svim počasnim konzervatorima.

¹ Vinaj i Vujić, 2012., str. 124.

² Balić, 1975., str. 145.

Sl. 2. Prizor s jednog konzervatorskog terenskog obilaska, Donja Dolina, MK, UZKB – F, inventarni broj 24463, Nino Vranić, 1960.

PRAVILNIK O ČUVANJU STARINA GRADA OSIJEKA

Tijekom 1949. dr. Danica Pinterović izradila je Pravilnik o čuvanju starina u gradu Osijeku, koji je propisao Gradski narodni odbor u Osijeku i Konzervatorski zavod u Zagrebu. U dopisu 20/49 od 12. kolovoza 1949.⁷, koji je bio poslan Konzervatorskom zavodu u Zagrebu, predlaže nadopunu Pravilnika o čuvanju starina grada Osijeka iz 1942. U Pravilniku opisuje smještaj grada Osijeka, vezanost uz rijeku Dravu koja uvjetuje njegov izduženi položaj, i daje povijesni pregled razvoja naselja od prethistorijskog doba, rimske Murse, srednjovjekovnog Osijeka, turskog Osijeka, gradnje barokne tvrđave te postupnog nastanka Donjega grada, Gornjega grada, Novoga grada i Retfale tijekom 18. i 19. stoljeća. Autorica navodi zaštićena područja grada, ulice koje su u zaštićenim dijelovima grada, kao i pojedinačno zaštićene kulturno-povijesne spomenike i njihove detaljne opise te specifičnosti i vrijednosti s kulturno-povijesnog aspekta.

Dr. Danica Pinterović izradila je i Prijedlog Pravilnika o čuvanju spomenika kulture na terenu kotara Osijek, koji je Konzervatorski zavod s malim izmjenama i potvrdio, kao i Dodatak Pravilniku 1951. godine koji se odnosio na etnološke spomenike.

U Pravilnicima je točno navedeno o kojim je kulturnim dobrima riječ, na što se treba obratiti posebna pažnja te na što se zakon posebno odnosi (rušenje ili pregrađivanje

zaštićenih dobara, razjašnjava se kada je potrebno kontaktirati Konzervatorski zavod, navode se ovlasti Konzervatorskog zavoda u Zagrebu nad pojedinačno zaštićenim kulturnim spomenicima i prava vlasnika pojedinog kulturnog dobra).

TERENSKA KOMISIJA ZA INSPEKCIJU IZVOZA

Dr. Danica Pinterović, uz dr. Josipa Bösendorfera i Josipa Leovića, bila je i član terenske stručne komisije, izabrane prema prijedlogu Republičkog zavoda za zaštitu i Ministarstva prosvjete, koja je vršila inspekciju i pregled kulturno-historijskih predmeta pri selidbi Židova u Izrael tijekom 1949. Ministarstvo za nauku i kulturu u ožujku 1949. izdalo je Uputstva vezana za Zakon o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti za kulturno-povijesne predmete za koje se traži izvozna dozvola zbog utvrđivanja eventualnih spomeničkih svojstva.⁸ Svi popisi predmeta sa spomeničkim svojstvima komisije dostavljala su se tada nadležnom Zavodu, a u slučaju da se za njih tražio izvoz, bilo je potrebno ishoditi posebnu dozvolu Ministarstva za nauku i kulturu Vlade FNRJ.⁹

Iz *Dnevnika rada II.* može se razaznati da su obilasci Židova koji se sele u Izrael trajali tijekom svibnja 1949., a obišli su obitelji u Osijeku, Čepinu, Čemincu, Belišću, Donjem Miholjcu, Virovitici, Bušetini, Cabuni, Suhopolju, Cerni, Đakovu i Požegi.¹⁰ Opisuje pri tome povijest obitelji

⁷ Pinterović – Konzervatorskom zavodu.

⁸ Čolaković – Uputstva o postupku.

⁹ Dnevnik II.

¹⁰ Ibidem.

iz Cerne i iznosi razloge njihove selidbe, političke nazore i očekivanja od Izraela.¹¹

DNEVNICI I BILJEŠKE

Tijekom vremena u kojem je dr. Danica Pinterović obnašala dužnost počasnog konzervatora, brižno je i temeljito bilježila opise, kvalitetu i trenutno stanje kulturno-povijesnih spomenika profanog i sakralnog karaktera. U *Dnevnici*ma opisuje putove po Slavoniji i Baranji i obilazak Osijeka, precizno evidentiranje spomenika, bilježenje opisa i kvalitete tadašnjeg stanja spomenika. Zabilježeni su detaljni opisi profanih građevina i crkava, crkvenog inventara, svetih slika i tadašnjeg stanja dobra koji su zasigurno kasnije poslužili za stvaranje prijeko potrebne dokumentacije i fotodokumentacije pri osnivanju Konzervatorskog zavoda (tadašnjeg Zavoda za zaštitu spomenika) u Osijeku. Zavod za zaštitu spomenika kulture u Osijeku osnovan je 21. prosinca 1961. godine.¹² Tragovi o evidenciji spomenika kulture koje je napravila Danica Pinterović u razdoblju u kojem je obnašala dužnost počasnog konzervatora u dokumentaciji Konzervatorskog odjela u Osijeku, nažalost, nisu pronađeni, niti se kao izvori navode u dosjeima Odjela. Ostali su samo pisani članci i ostavština dr. Danice Pinterović koja je u fasciklu pod naslovom *Osijek – Spomenici kulture – Konzervatorstvo*¹³ pohranjena u Muzeju Slavonije u Osijeku.

U *Dnevnici*ma I., II. i III.¹⁴ dr. Danica Pinterović opisuje etnologiju Slavonije i Baranje. Navodi nazive dijelova nošnji, bilježi narodne pjesme, šokačke doskočice i legende, rituale vjenčanja i sprovoda. Opisuje interijere tipičnih starih baranjskih kuća, alate obrta, seoske običaje i pjesme. Predmete je opisivala precizno i temeljito pa se u dnevnicima rada susreću i crteži kuća s izrazitim etnološkim elementima, crteži ognjišta, alata, detalji ženskih nošnji.

Smatrala je da treba zabilježiti običaje i ostaviti trag jer su običaji sela već u to doba počeli odumirati zato što je seosko stanovništvo tijekom godina počelo migrirati u grad. Sela su pred očima nestajala pa je bilo neophodno napraviti veliki sakupljački i konzervatorski rad – evidentirati i opisati materijalnu i nematerijalnu baštinu sela (Sl. 2).

TERENSKI OBILASCI OSIJEKA I KOTARA OSIJEK

Tijekom srpnja 1949. dr. Danica Pinterović obišla je cijeli Osijek i bilježila stanje kulturno-povijesnih spomenika te o svemu revnosno obavještavala Konzervatorski zavod u Zagrebu. Ukazivala je na područja od posebne potrebe za zaštitom, a osobito na Tvrđu te na propuste koji su učinjeni rušenjem bedema. Usto, nepravilnim je adaptacijama stradalo i nekoliko starih kuća iz 17. i 18. st. (nekadašnja Ulica Nikole Demonje br. 18 u kojoj se nalazila turska

mesnica, današnja Ul. Kamila Firingera). U dopisu Zavodu 20/49 predložila je i izmjene Pravilnika iz 1942., a napominje i signifikantnu stvar koja se može primijeniti i na današnje vrijeme. Smatra da je tijekom vremena uništeno mnogo kulturno-povijesnih spomenika (ona govori o nekoliko desetljeća koja su prethodila pisanju dopisa) zbog nerazumijevanja prijašnjih osječkih vlasti i građana (tvrđava je 1926. rušenjem bedema izgubila izvorni oblik fortifikacije, građen prema uzorima nizozemskih graditelja fortifikacije iz 18. st.). U tursko su doba, smatra dr. Danica Pinterović, uništeni svi spomenici srednjega vijeka pa je jasno vidljivo da predturskih spomenika na ovim prostorima uopće nema. Na zapaljenim su turskim temeljima građene barokne crkve koje su prilagođene arhitekturi svoga vremena pa ne postoje ni spomenici iz turskog doba (osim Filibijeve utvrde koja se i danas nalazi na zapadnom ulazu u Tvrđu te česme koja se čuva u Muzeju Slavonije u Osijeku).¹⁵

(...) *Još jedan razlog nerazumijevanja važnosti spomenika je – migracija naroda, starosjedioci su izgibali u velikom broju ili su bježali, a došljaci koji su dolazili nisu bili organski povezani s ovim krajem te zbog njihovog nerazumijevanja propalo je mnogo toga. Zbog toga, da bi se sadanji stanovnici grada Osijeka, koji su i opet dobrim dijelom došljaci upozorili da postoji naučni interes za osječke starine i da postoji Zakon o čuvanju spomenika historije i kulture, ja bih predložila naslovu, da se postojeći pravilnik uglavnom ili otprilike proširi prema popisima koje prilažem.*¹⁶

Početak pedesetih godina obilježen je borbom za svaki *dinar* u Muzeju pa su tako postojali i problemi s prijevozom. Automobil nije bio uvijek dostupan te je dr. Danica Pinterović sa suradnicima obilazila teren svim mogućim prijevoznim sredstvima – pješice, autobusom, biciklom, vlakom i kamionom. Iz izvještaja Konzervatorskom zavodu Zagreb vidljivo je da su terenski obilasci znali trajati i po 15 sati, npr. 28. srpnja 1949. dr. Danica Pinterović i Hilda Hečej uputile su se na teren vlakom u 4.35 sati u Tenjski Antunovac (danas Antunovac), zatim su pješke obišle Ivanovac, Kolođvar, pustaru Ovčaru i Čepin, a s terena su se vratile u 19.17 sati. U suradnji s dr. Anđelom Horvat¹⁷ i Jovanom Gojkovićem, Hildom Hečej i Adelom Stošić, a ponekad i samostalno, popisala je i evidentirala spomenike na području bivšeg kotara Osijek i o svemu, dakako, izvještavala glavni nadležni zavod te davala prijedloge o objektima koje bi se trebalo zaštititi od daljnjeg propadanja. Terenski tim obišao je Josipovac, Kravice, Tenjski Antunovac, Jovanovac (danas Ivanovac), gradinu Kolođvar, pustaru Ovčaru i Čepin, Sarvaš, Bijelo Brdo, Erdut, Aljmaš, Tenju, Dalj, Daljsku planinu, Markušicu, Podrinje, Adu i Laslovo, Silaš i Palaču, Korod, Ernestinovo, Lanku i Šodolovce, Koprivnu, Hrastin, Vladislavce i Dopsin. Izvješćuje da se na terenu nazire nekoliko historijskih slojeva koji su bili

¹¹ *Ibidem.*

¹² Balić, 1975., str. 148.

¹³ *Fascikl Osijek.*

¹⁴ *Dnevnik I.*

¹⁵ *Pinterović – Konzervatorskom zavodu.*

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ *Horvat – Izvještaj o putu.*

uzrokovani čestim migracijama stanovništva na navedenim područjima. U izvještaju daje i povijesni pregled nastanka sela i primjećuje razliku između najstarijih sela, poznatih iz predturskog doba, poput Hrastina, Laslova, Koroda, Markušice, Dopsina, Koprivne i Tenje, Čepina, Erduta, Dalja i Aljmaša, koja opisuje kao uredna drumska sela s ujednačenim tipom kuća i gospodarskih zgrada, te novijih naselja naseljenih pretežno Nijemcima, poput Josipovca, Kravica, Sarvaša, Ernestinova, ali i kolonističkih naselja u kojima se:

(...) jasno razabiru tragovi emigracija i imigracija, poput siromaštva, bez ustaloženog tipa kuća, obično i bez crkve. (...)¹⁸

U izvještaju od 31. listopada 1949. navodi da na području osječkog kotara relevantan spomenički karakter imaju kulturni spomenici: dio nadgrobne stele pri „Vodicama“, srednjovjekovne gradine Erdut i Korod, crkve iz 18. st. u Čepinu, Bijelom Brdu, Koprivni i Dopsinu, plemićki dvorci u Tenji, Aljmašu i Čepinu te kuća u Markušici s krovom od trske stara 200 godina.¹⁹

ARHEOLOŠKA ISKAPANJA U NAŠICAMA

Tijekom rujna 1953., prema nalogu Konzervatorskog zavoda u Zagrebu, radila je na zaštitnim iskapanjima u Našicama, gdje je rekognosciranjem terena, sondama i probnim iskapanjima trebala pregledati teren na kojem je postojao plan gradnje vila za JNA. Na arheološkim iskapanjima pronađeni su važni arheološki ostaci o kojima je dr. Danica Pinterović vodila zasebne bilješke u *Dnevniku rada III*.²⁰

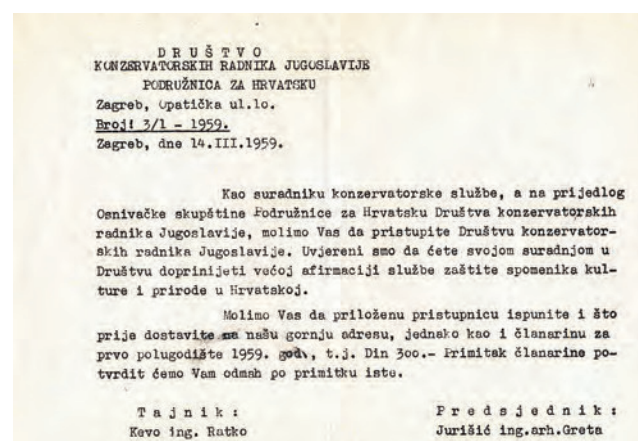
PROMICANJE KULTURE

Dr. Danica Pinterović pisala je za kulturnu rubriku u *Glasi Slavonije* i na taj se način bavila promicanjem kulture, obavještavanjem i edukacijom o važnosti čuvanja kulturno-historijskih spomenika i povijesti grada Osijeka (od razdoblja Murse pa do njezina vremena). Pisala je o restauraciji kapucinskih kipova u Gornjem gradu i u članku naglasila važnost poštovanja spomenika kraja u kojem živimo jer da nema spomenika prošlosti, kraj bi bio kao slika bez pozadine. Ustvrdila je također kako se spomenici prošlosti ne smiju na bilo koji način mijenjati, rušiti, premještati ili uklanjati bez prethodnog odobrenja Konzervatorskog zavoda.²¹ Upućivala je i na važnost osječkih groblja koja govore o kulturnoj povijesti grada i pričaju priču o njegovim stanovnicima:

(...) Sva stara groblja svuda po svijetu jesu Arhivi s podacima na kamenu koje nama daju masu informacija o gradskoj prošlosti. Te podatke poništiti znači i opet grad osiromašiti u njegovoj historijskoj i kulturnoj dokumentaciji. Ako dakle uništimo ili prepustimo svojoj sudbini osječka groblja

ponavljamo pogrešku koju su Turci u Slavoniji učinili uništivši romaničke i gotičke crkve, samostane, groblja i burgove, spomenike kulture onog vremena; pogrešku koju je Austrija učinila kad je pobijedila Turke i uništila njihove džamije, škole, kuće, groblja i najzad pogrešku koju je Jugoslavija učinila iza 1918. uništivši mnogobrojne tragove i spomenike austrijske vladavine. (...)²²

Iz *Dnevnika rada* vidljivo je da je dr. Danica Pinterović često gostovala na *Radio-Osijeku*, no u fasciklu pohranjenom u Muzeju Slavonije pronađena su samo dva teksta koja se na to odnose, a datiraju iz veljače i ožujka 1951. Prvi tekst iz veljače pod naslovom „Historijska i estetska razmatranja o gradu Osijeku“ govori o razlici u nastanku sela i gradova. Autorica daje povijesni pregled nastanka gradova i njihove zakonitosti koje su se mijenjale tijekom planske gradnje u antici i prilagodbe naselja terenu, srednjovjekovlja s nepravilnijim, nesimetričnim, ali slikovitim gradovima, planiranje gradova u doba renesanse i baroknih gradova koji izazivaju monumentalne, ali ne toliko slikovite efekte, doba industrijalizacije i kapitalizma u kojima dolazi do naglog rasta gradova u Europi te ta razmatranja povezuje s Osijekom, njegovim smještajem i nastankom.²³

Sl. 3. Poziv u članstvo Društva konzervatorskih radnika Jugoslavije, Podružnica za Hrvatsku, koji je dr. Danica Pinterović primila u ožujku 1959. godine, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije

Tekst iz ožujka nosi naslov „Kulturno-historijski spomenici osječkog kotara“ i odnosi se na povijesne tekovine šireg područja Osijeka, česte migracije stanovništva te spomenike koji su ostali kao trag prošlih vremena. Ponovno ukazuje na važnost čuvanja spomenika prošlosti jer čovjeku to nudi etnički, filozofski i estetski smisao, a na taj način shvaća vrijednost svog kraja, u mogućnosti je jasnije sagledati prošlost te može spoznati umjetničke vrijednosti spomenika svoga kraja (Sl. 3).²⁴ Dr. Danica Pinterović sastavila je 1953. *Vodič kroz Osijek i okolinu* na zahtjev „Putnika“ u kojem opisuje geografski smještaj grada, povijest grada od neolitičkog naselja nastalog na humku na južnoj periferiji Gornjega grada pa sve do danas. Predlaže

¹⁸ Pinterović – Izvještaj 8.

¹⁹ Pinterović – Putni izvještaj.

²⁰ *Dnevnik III.*, str. 182.

²¹ Pinterović – Uprava muzeja.

²² Pinterović – Meditacije.

²³ Pinterović – Historijska.

²⁴ Pinterović – Kulturno-historijski spomenici.

u Vodiču tri šetnje kroz grad koje bi slučajnog putnika na najbolji način upoznale s Gornjim gradom, Tvrdom, Vodenim vratima i Krunskom utvrdom te Donjim gradom. U Vodiču također navodi da je u okolici Osijeka vrijedno posjetiti ruševine srednjovjekovnog Erduta, Dalj s crkvom i dvorom, aljmaško svetište s crkvom i kalvarijom te ruševine srednjovjekovnog Koroda.²⁵ Uza sve navedeno, održavala je i predavanja u Društvu prijatelja starina.

Sl. 4. "Jubilarna medalja sa diplomom za izvanredni doprinos na zaštiti našeg kulturnog nasleđa" koju je dr. Danica Pinterović, u prosincu 1975., dodijelio Savez društava konzervatora Jugoslavije, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije

O ORGANIZACIJI KONZERVATORSKOG RADA U SLAVONIJI

U svojem radu "O organizaciji konzervatorskog rada u Slavoniji" koji je sačuvan u dosjeu naslovljenom *Osijek – Spomenici kulture – Konzervatorstvo*, dr. Danica Pinterović piše da se na terenu konzervatorski rad, barem na svojim počecima, ne bi smio odvajati od muzejskog rada jer su i jedan i drugi usmjereni na istraživanje još nedovoljno ispitane prošlosti, neovisno radi li se o nepokretnim spomenicima na terenu ili pokretnim spomenicima koji se pohranjuju u

Muzejima. Smatra da bi za pravilno usmjeren konzervatorski i muzejski rad bila potrebna pravilna mreža muzeja (posebno u Donjem Miholjcu, Daruvaru, Pakracu i Našicama). Do pravilnog se postavljanja konzervatorskog problema dolazi, smatra dr. Danica Pinterović, evidentiranjem i istraživanjem spomenika na terenu, a to se podjednako tiče muzealca i konzervatora. Počasni konzervatori, sukladno tome, trebali bi biti muzealci, jer je njihov posao nerazdjeljiv. Držala je da bi trebalo ispitati prethistorijsko doba na terenu Slavonije, rasvijetliti antiku, srednji vijek i burgove, napraviti nova arhitektonska i fotografska snimanja te konzervaciju, istražiti pojavu romanike i gotike na ovim područjima koja je bila devastirana dolaskom Turaka, tursko doba koje je trajalo 150 godina, a nije za sobom ostavilo mnogo tragova jer je također došlo do uništenja i satiranja te kulture nakon što je Austro-Ugarska oslobodila ovo područje.²⁶

Dr. Danica Pinterović smatra da bi se, kada bi bilo više muzeja i više kadra te kada bi postojala podružnica za organiziranje zajedničkog stručnog rada, vrlo brzo uočio napredak, a glavne bi smjernice za rad trebale biti upućene iz Zagreba. Nakon temeljitih obilazaka terena, kustosi Muzeja imali bi detaljne izvještaje i stekli bi osnovnu praksu u ocjenjivanju spomenika kulture. Fiksiranim glavnim smjernicama rada u izvještajima, muzealci bi stekli iskustvo koje bi prenosili na kolege i tako bi se mogao osnovati Konzervatorski zavod u Osijeku.²⁷

POČASNO ČLANSTVO U DRUŠTVU KONZERVATORA HRVATSKE I JUBILARNA MEDALJA S DIPLOMOM ZA PREGALAČKI RAD

Danica Pinterović obnašala je dužnost počasnog konzervatora do 1954., kad je zamjenjuje Blaž Misita-Katušić, a s Konzervatorskim zavodom nastavlja suradnju do kraja života, kao i na promicanju zaštite i očuvanja kulturne baštine.²⁸

Za doprinos na području zaštite spomenika kulture Društvo konzervatora Hrvatske dodijelilo je 1974. Danici Pinterović diplomu počasnog člana, a 1975. Savez društava konzervatora Jugoslavije uručio joj je jubilarnu medalju s diplomom za pregalački rad na zaštiti kulturnog nasljeđa Jugoslavije od 1945. do 1975. godine (Sl. 4).²⁹

²⁶ Pinterović – O organizaciji.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Malbaša, 1977., str. 354, 357.

²⁹ Balić, 1978. – 1979. str. 10.

²⁵ Pinterović – Vodič.

LITERATURA

BALIĆ, M., 1975., Trideset godina zaštite spomenika kulture u Slavoniji 1945. – 1975., Muzeologija 19, Zagreb, 144–152.

BALIĆ, M., 1978. – 1979., Konzervatorski rad dr Danice Pinterović, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 4/1978. – 5/1979., Zagreb, 10.

MALBAŠA, M., 1977., Stručno osoblje zaposleno u Muzeju od osnutka do danas : Kratke biografije i osvrt na rad u Muzeju, Osječki zbornik XVI, Osijek, 351–361.

VINAJ M. i VUJIĆ Ž., 2011./2012., Muzealnost knjižnice Prandau-Normann u Muzeju Slavonije Osijek, Muzeologija 48/49, Zagreb, 124–132.

selima osječkog kotara, br. 1713/1949, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Središnji arhiv.

ZAKON O ZAŠTITI SPOMENIKA, *Zakon o zaštiti spomenika i prirodnih rijetkosti, član 9. i 13., NN, Subota 22. listopada 1949. g.*, p. 246 – Broj 84, DAO.

ARHIVSKI I DOKUMENTARNI IZVORI

ČOLAKOVIĆ – UPUTSTVA O POSTUPKU, ČOLAKOVIĆ, R., 1949., *Uputstva o postupku prilikom kontrole i ocjenjivanja kulturno-istorijskih predmeta u vezi opšteg Zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih reikosti za koje traži izvozna dozvola*, 3. 3. 1949., br. 349-1949., Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Središnji arhiv.

DNEVNIK I., *Dnevnik rada Danice Pinterović I. (1. 1. 1947. – 31. 12. 1948.)*, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

DNEVNIK II., *Dnevnik rada Danice Pinterović II. (1. 1. 1949. – 13. 6. 1950.)*, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

DNEVNIK III., *Dnevnik rada Danice Pinterović III. (14. 6. 1950. – 4. 10. 1954.)*, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

FASCIKL OSIJEK, *Fascikl Osijek – Spomenici kulture – Konzervatorstvo*, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije:

PINTEROVIĆ – *IZVJEŠTAJ 8*, PINTEROVIĆ, D., *Izvještaj bez naslova pod rednim brojem 8*,

PINTEROVIĆ – *UPRAVA MUZEJA*, PINTEROVIĆ, D., *Uprava muzeja, Restauracija kapucinskih kipova u Gornjem gradu, Glas Slavonije*, 28. 9. 1952. g.,

PINTEROVIĆ – *MEDITACIJE*, PINTEROVIĆ, D., *Meditacije o osječkim grobljima*,

PINTEROVIĆ – *O ORGANIZACIJI*, PINTEROVIĆ, D., *O organizaciji konzervatorskog rada u Slavoniji*,

PINTEROVIĆ – *KULTURNO-HISTORIJSKI SPOMENICI*, PINTEROVIĆ, D., *Kulturno-istorijski spomenici osječkog kotara*, 2. III. 1951., *Gostovanje na Radio-Osijeku*,

PINTEROVIĆ – *VODIČ*, PINTEROVIĆ, D., *Vodič kroz Osijek i okolinu, sastavljeno na zahtjev „Putnika“ 1953. g.*,

PINTEROVIĆ – *HISTORIJSKA*, PINTEROVIĆ, D., *Historijska i estetska razmatranja o gradu Osijeku*.

HORVAT – *IZVJEŠTAJ O PUTU*, HORVAT, A., *Izvještaj o putu po istočnom dijelu osječke oblasti*, br. 814-1950., Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Središnji arhiv.

KARAMAN – *PRIJEDLOG POČASNIH KONZERVATORA*, KARAMAN LJ., *Prijedlog počasnih konzervatora (1152-1948) upućen Ministarstvu prosvjete, Otsjeku za kulturu i umjetnost*, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Središnji arhiv.

KARAMAN – *SVIM POČASNIM KONZERVATORIMA*, KARAMAN, LJ., *Svim počasnim konzervatorima NR Hrvatske*, 12. 2. 1949., Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Središnji arhiv.

PINTEROVIĆ – *KONZERVATORSKOM*, PINTEROVIĆ, D., *Konzervatorskom zavodu Zagreb*, broj 20/49, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Središnji arhiv.

PINTEROVIĆ – *PUTNI IZVJEŠTAJ*, PINTEROVIĆ, D., *Putni izvještaj o*

THE CONSERVATION WORK OF DANICA PINTEROVIĆ

S U M M A R Y

After World War II, dr. Danica Pinterović started cooperating with the Committee for the Collection and Preservation of Cultural Monuments and Antiquities (Komisija za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starine – KOMZA), an organisation founded in 1945, whose main task was to record and organise the protection of cultural monuments.

In addition to her duties in the Museum of Slavonia, where she worked as the curator of the Archaeology Department and the Arts and Crafts Department, and later as the director, Danica Pinterović, together with dr. Josip Bösendorfer, Josip Leović and Hilda Tompak Hečej, was sent to work as a field worker for KOMZA. Her task was to record, document, and organise the shipping of objects with characteristics of monuments from Slavonian castles and confiscated objects. The field work, recording, and documenting of monuments of cultural and historical value certainly contributed to naming Danica Pinterović a honorary conservator for Osijek district in 1948. She remained in that position until 1954, when she was replaced by Blaž Misita-Katušić. While appointed as an honorary conservator, she constantly worked on developing and

creating functional working conditions for the Museum of Slavonia, along with regularly surveying Osijek and Osijek area to record and document monuments and report to the competent Conservation Department in Zagreb. In *Work Diaries I, II and III*, kept as a part of the Documentary Collection in the Museum of Slavonia, she left behind various detailed descriptions and drawings of cultural and historical monuments, customs of Slavonia and Baranya, enriching the documentation and making it exceptionally valuable for future generations of conservators.

“The Conservation Work of Danica Pinterović” is based on studying the documentation that Danica Pinterović was in charge of before she became the honorary conservator and while she held that position. Danica Pinterović successfully cooperated with the Conservation Department in Osijek and Zagreb until the end of her working days. Croatian Conservator’s Association awarded her with an Honorary Member Diploma in 1974 for her contributions in the area of monument protection. The Society of Conservator’s Association of Yugoslavia awarded her with a Jubilee Medal and a diploma for research work on the protection of cultural heritage of Yugoslavia from 1945 until 1975.